

Vanhemprien eron ABC

Tavoitteet:

Antaa perustiedot lapsen huollon
tapaamisten ja elatuksen järjestämisestä
vanhemprien eron jälkeen

Sisältö:

Yleisiä termejä

Avioeron hakeminen

Lapsen huolto

Tapaamiset

Lapsen elatus

**Tilastotietoja
yhden vanhemman
perheistä**

Yleisiä termejä

- **Lähivanhempi** – vanhempi jonka luona lapsi on kirjoilla
- **Etävanhempi** – vanhempi jonka luona lapsi ei ole kirjoilla
- **Elatusapu** – etävanhemman maksama kuukausittainen rahasuoritus
- **Elatustuki** – Kelan maksama kuukausittainen tuki jos elatusapua ei makseta
- **Tapaamisoikeus** – lapsen oikeus olla etävanhemman kanssa
- **Yksinhuoltaja** – joko lähivanhempi jolla yksinhuoltajuus tai lähivanhempi joka ei ole uudessa avo/avioliitossa

Avioeron hakeminen

- Kaksivaiheinen erohakemus
 - Puolisot voivat hakea yhdessä tai erikseen jättämällä hakemuksen jommankumman kotikunnan käräjäoikeuteen
 - Harkinta-aika alkaa ensimmäisen hakemuksen jälkeen
 - Lopullista eroa voi hakea aikaisintaan kuuden kuukauden päästä ensimmäisestä hakemuksesta
 - Jos toista hakemusta ei ole jätetty viimeistään vuoden kuluttua, ero raukeaa
- Ero erillään asumisen perusteella
 - Ilman harkinta-aikaa, jos puolisot ovat asuneet todistettavasti erillään yhtäjaksoisesti kaksi vuotta
- Toinen ei voi estää eroa ja syyllistä ei etsitä

Lapsen huolto

Lapsen huolto, asuminen, tapaamiset ja elatus eron jälkeen

- Vanhemmat sopivat keskenään ja sosiaalitoimi vahvistaa sopimuksen
- Jos ei päästä sopimukseen, niin käräjäoikeudelta voi pyytää päätöstä
- Lastenvalvojalla ei ole päätösvaltaa, hän tarjoaa ainoastaan neuvotteluapua vanhemmille. Lisäksi hän voi jättää vanhempien sopimuksen vahvistamatta, mikäli katsoo sen lapsen edun vastaiseksi.

Huoltajuus

- **Yhteishuoltajuus**
 - Molemmat vanhemmat ovat lapsensa huoltajia
 - Jos lapsi syntyy avioliittoon, molemmat vanhemmat ovat automaattisesti lapsen huoltajia
 - Isyyden vahvistaminen antaa myös lapsen huoltajuuden
- **Yksinhuoltajuus**
 - Vain toinen vanhemmista on lapsen huoltaja
- **Yhteishuolto työnjakomääräyksellä**
 - Käräjäoikeus voi antaa tarkennuksia siitä, mistä kukin huoltaja voi päättää
 - Myös sosiaalitoimi vahvistaa vanhempien yksimielisen työnjakosopimuksen.

Yhteishuoltajat päättävät yhdessä lapsen:

- Nimestä
- Asuinpaikasta
- Uskontokunnasta
- Terveystieteellistä toimenpiteistä
- Koulumuodosta
- Passista
- Äidinkielestä

Huoltajuudesta

- Huoltajilla oikeus saada lapsesta tietoa viranomaisilta
- Huoltaja on yleensä myös holhooja, jolloin hän päättää lapsen omaisuuden käytöstä kuten pankkitilistä
- Yhteishuoltajuus ei vaikuta elatukseen eikä tapaamiseen vaan näistä sovitaan erikseen
- Huoltajuus on päätöksentekoa eikä käytännön hoitovastuusta
- Vain lähivanhempi on oikeutettu Kela:n maksamaan lapsilisän yksinhuoltajakorotukseen, vaikka vanhemmilla on yhteishuoltajuus

Tapaamiset

Tapaamissopimus

- Määrittelee kuinka paljon lapsi saa olla etävanhemman kanssa ja miten käytännön hoitovastuu

jakaantuu

- Kotien väliset etäisyydet, vanhempien työajat (esimerkiksi vuorotyö), lapsen ikä ja tarpeet jne. Vaikeuttavat sopimukseen
- Vanhemmat voivat sopia näistä vapaasti keskenään
- Kirjallista sopimusta ei ole pakko tehdä
- Ensimmäinen sopimus on hyvä olla määräaikainen
- Vain tapaajavanhempi voi saada tapaamiskuluihin toimeentulotukea

Tuettu tapaaminen

- Järjestetään kolmannen henkilön läsnä ollessa
- Esim. lähihuoltaja, isovanhempi, leikkipuisto, lapsen harrastus tai järjestön tapaamispaikka
- Tapaajavanhempi tarvitsee tukea lapsen hoidossa
- Laki velvoittaa lähivanhempaa huolehtimaan siitä, että lapsen ja toisen vanhemman yhteys säilyy
- Tuomioistuimien voi päättää tapaamissopimuksesta myös lapselle läheiseen henkilöön, jos hänellä on ollut vanhemman kaltainen suhde lapseen, esimerkiksi sijaisvanhemmuus.

Esimerkki tapaamissopimuksesta

Lapsella on oikeus tavata äitiään:

- Parillisina viikkoina torstaista maanantaihin, haku ja palautus päiväkodissa torstaina 18:00 mennessä ja maanantaina 09:00 mennessä
- Joka toinen joulukuun 23.12. klo 18:00 -25.12. klo 18:00 alkaen 2010
- Kesäloma-aikana neljä viikkoa kaksi kahden viikon jaksoissa, vanhemmat ilmoittavat 30.4. ajankohdasta
- Yksi viikko talvella, vanhemmat ilmoittavat 30.10. mennessä ajankohdat

Vuoroasuminen

- Lapsi asuu lähes yhtä paljon kummankin vanhemman luona, vähintään 40 % ajastaan kummankin luona.
- Lapsella voi olla vain yksi virallinen kotiosoite
- Edellytykset:
 - Kodit lähellä toisiaan
 - Vanhemmillä on kyky ja halu huolehtia lapsestaan
 - Vanhempien välinen yhteistyö sujuu, erokriisi on hoidettu

Lapsen asumisen ja tapaamisen täytäntöönpano

- Jos lapsi ei saavu kirjallisesti vahvistettuun tapaa-

miseen tai

- Hän ei palaa sovitusti tapaamisista lähivanhemman (lapsen asuminen on viranomaisen vahvistama) luokse
- Vanhempi voi vaatia käräjäoikeudelta tapaamisen tai asumisen täytäntöönpanoa

Täytäntöönpanon kulku

- Vanhempi hakee käräjäoikeudelta, joka voi määrätä sovittelun
- Sovittelijan on tehtävä sovittelukertomus viimeistään kuukauden kuluessa
- Käräjäoikeus päättää pitääkö sopimusta rikkoneen vanhemman luovuttaa lapsi sakon uhalla tai määrätä ulosoton haltija noutamaan lapsen

Jos huolto- ja tapaamissopimus/päätös on uusi

- Korkeintaan 3 kuukauden ikäinen
- Vanhempi voi vaatia täytäntöönpanoa suoraan ulosottoviranomaiselta
- Samoin akuutissa kaappausuhassa

Lapsen elatus

- Vanhemmat vastaavat lapsen elatuksesta elatuskyvyn mukaisesti
- Laskelmassa arvioidaan lapsen tarve ja vanhempien välinen elatuskyky ja luonapidon määrää
- Oikeusministeriö julkaisut oppaan arvioinnin tueksi: <http://www.om.fi/omju20072.htm>

Lapsen elatuksen tarve

- Yleiset kustannukset:
 - 0-6-vuotiaalle 316 euroa/kk
 - 7-12-vuotiaalle 368 euroa/kk
 - 13-17-vuotiaalle 496 euroa/kk
- Erityiskustannukset
 - Osuus asumiskuluista
 - 1 lapsi 23 %, 2 lasta 19 %/lapsi, 3 lasta 16 %/lapsi jne.
 - Päivähoitokulut
 - Muut (koululaisten iltapäivähoito, lapsen vaikutukset, erityiset harrastuskulut, erityiset terveydenhoitomenot jne.)

Lapsen elatuksen tarpeen vähennykset:

- Lapsilisä
- Lapsen ansiotulot (ainoastaan, jos kokonaan siirtyy työelämään tai eläkkeelle, ei pelkät kesäansiot tms.)
- Lapsen pääomatulot ja varallisuus (hyvin harvoin ja tiukin ehdoin)

Vanhempien elatuskyky

Nettoansiotulot

- Palkkatulot
- Tulot elinkeinotoiminnasta
- Eläketulot
- Sosiaaliset etuudet
- Lapsilisän yh-korotus
- Pääoma- ja osinkotuotot
- Muut tulot
- Vanhemman muu kuin perusturvaan (oma asunto, auto, joka työn kannalta välttämätön tms.) kuuluva varallisuus tietyin edellytyksin.

Elatuskyvyn vähennykset

- Yleiset elinkustannukset 634 euroa (tai 534 euroa avo/avioliitossa oleva)
- Asumiskustannukset sellaisenaan
 - lainan lyhennykset, korot, vastike, vuokra, sähkö, vesimaksu, muu asumiskulu miinus asumistuki tms.
 - Josta vähennetään lapsen osuus asumiskustannuksista lähivanhemman osalta
- Muut vähennykset
 - Erityiset terveydenhoitomenot
 - Työmatkakustannukset
 - velanhoitomenot (käytännössä vain opintolainan)
 - Vanhemman muu elatusvastuu (muut lapset ja tietyin edellytyksin myös puoliso) 534, 265
 - Lapsen tapaamiskustannukset (ei huomioida alle 128 euroa/kk suuruisia kustannuksia. Korkeintaan vähennys voi olla 128 euroa/kk.)

Luonapitovähennys

Elatusavusta voidaan vähentää luonapitovähennys, jos tapaamisia vähintään seuraavasti:

- Keskimäärin 7-9 yötä/kk = 33 - 33,50 - 39 euroa
- Keskimäärin 10-12 yötä/kk= 44,50 - 48 - 54,50 e
- Keskimäärin 13-15 yötä/kk= 58,50 - 62,50 - 68 e

Elatusavun suuruuden laskeminen

Elatusapu =

$$\text{lapsen tarve} \times \frac{\text{maksajan elatuskyky}}{\text{vanhempien yhteensä laskettu elatuskyky}} - \text{luonapitovähennys}$$

Muut elatukseen liittyvät asiat:

- Elatusapuun lisätään vuoden alussa indeksikorotus
- Elatusvelvollisuus päättyy, kun lapsi täyttää 18 vuotta
- Jos hän kuitenkin opiskelee, voi hakea koulutusavustusta toiselta vanhemmalta
- Elatusavun voi maksaa kertasuoritteisena
- Puolisollakin voi olla oikeus elatusapuun

Elatusavun perintä ja elatustuki

- Jos etävanhempi ei maksa sovitusti, lähivanhempi voi viedä joko ulosottoon tai hakea elatustukea Kelalta (jolloin Kela huolehtii perinnästä)
- Elatustukea (v. 2022 172,59 e /kk/lapsi) voi hakea Kelalta, jos
 - Isyyttä ei ole vahvistettu
 - Elatusapu on vahvistettu alle elatustuen etävanhemman heikon elatuskyvyn vuoksi
 - Etävanhempi laiminlyö maksuja

Tilastotietoja

- Yhden vanhemman perheitä (v. 2020) oli 23,3 % kaikista lapsiperheistä (Suomen virallinen tilasto (SVT): Perheet 2020 [verkkojulkaisu 2021].
- Noin 30 000 lapsen vanhemmat eroavat vuosittain
- Suurin osa vanhemmista sopii lasten asioista keskenään, vain 4 % päättyy oikeuteen
- Äiti on lähivanhempana 85 %
- Vuoroasumisen on valinnut 16 % vanhemmista